

21. Dicendum tamen est, in quocumque genere causae realis, & physicae causam ab effectu realiter distingui, & praesertim in genere efficientis causae idem non posse seipsum producere, non solum per modum primae productionis, sed nec etiam per modum secundae productionis, aut conservationis. Concl. colligitur ex Scot. 2. d. 23. qu. un. l. ubi inquit, quod relationes omnes, quae important dependentiam essentialiorem inter relata, ut causae ad causam, repugnant in eadem natura, & supposito, & relationes simpliciter originis, et non repugnant in eadem natura, ad huc tamen repugnant in eodem supposito, quia nullum suppositum producit se, sequitur Turr. opulc. 14. disp. 1. dub. 5. & 6. citans Vasquez, & Valent. & D. Tho. p. 1. qu. 104. art. 2. ad 2. Et 1. Probari potest esse definitione causae in generali, quae definitur esse id, ad cuius effectum sequitur aliud, vel quae inflat esse in aliud, ubi ly aliud importat i veritatem naturae numericam saltem ut omnes explicant, nam ponitur in definitione causae, ut per eam particulam productionis in creaturis distinguitur a productione in divinis. Respondet Amicus, causam secundum se sumptam definitur debere esse id, ad cuius effectum sequitur aliud, quod quia naturaliter est diversum a producente secundum naturam, ideo dicitur aliud, ut in supernaturaliter potest inflare aliud esse non aliud, sed idem. Sed hoc parum iuvat, quia definitio explicat efficientiam rei, quae per naturam potentiam variari potest, unde si hoc effugium admittatur, quod causa sic definitur iuxta communem naturam cursum idem quoque dicere quae possit de quacumque alia definitione, & asserere, quod homo supernaturaliter possit esse irrationalis, nec per definitionem hominis committere receptam poterit convinci, dicit enim, quod illa hominis definitio valet spectato homine secundum communem naturam cursum, nam supernaturaliter aliter fieri potest.

22. Secundo relatio realis verari debet inter extrema realiter distincta praesertim quando importat dependentiam essentialiorem, ut omnes concedunt, sed relatio causalitatis ad causam huiusmodi ex Scoto citate ergo &c. Respondet Amicus, in ratione relationis causalitatis, & productionis, quia relatio semper exigit distinctionem realem extremorum: non sic influxus, nisi naturaliter, sed supernaturaliter idem, ut praesertim potest habere rationem principii, & ut subsecutus, rationem termini respectu eiusdem actionis. Sed contra, quia influxus de sua ratione formalis est relatio realis secundum nos, & secundum Adversarios est va quadam ab uno in aliud, & ideo exigit duam extrema realiter distincta. Item est allata responsi. eadem prolixius existentia respectu eiusdem actionis antecederet in ratione principii, & subsequeretur in ratione termini, quod prorsus repugnat. Respondet, sufficere, quod influxus sit inter duo ratione distincta, nam sicut intellectus uti potest uno, ut duobus, in propositionibus identicis, ita Deus de potentia absoluta potest uti uno, ut duobus in productione, ut modo ad causam, & effectum, ut principium, & terminum ad actionem eiusdem, addit, repugnare, eandem existentiam antecedere, & subsequi respectu principii, & secundum idem, sed in proposito non ita elset, nam praecedit, ut dependenter existens ab actione sua ex vi primae productionis, & subsequitur, ut dependens ex vi suae actionis. Sed Contra, influxus est realis, ergo extrema eius esse debent realiter diversa, & unum aliud praecedere prioritate reali, & non rationis tantum, & exemplum allatum est prorsus dissimile, quia hic loquitur de vera productione, & reali, non de productione ficta per intellectum, quia Petrus a parte subiecti positus producit etiam a parte praedicati, & saltem est, quod existentia eadem praecederet, & subsequeretur secundum diversam rationem, nam dicere, quod praecedit, ut existens independenter ab actione sua ex vi primae productionis, & quod subsequitur, ut dependens ex vi suae actionis, hoc totum salvat solum veram prioritatem inter ipsas actiones, non vero inter existentiam sub una productione cum seipsa sub alia productione, seu inter existentiam eandem sub ratione principii, & termini, causae, & effectus.

23. Tertio si idem produceret seipsum, elset alterquam fieret, atque ita simul esset, & non esset; esset, quia concipi nequit operari nisi existere concipiatur, non elset, quia fieri deberet, & generatio substantialis est transitus de non esse ad esse, item idem effectus, & posterioris seipso a parte rei, quod implicat, nam causa secundum illud esse, per quod causat, debet praesupponi ad suum effectum prioritate naturae (nam prioritas temporis per accidens habet ad causandam). Respondet, haec non contradicere, quia non sunt de eodem respectu, ut in eodem modo, non enim esset per primam productionem ex vi alterius causae, non effectus per secundam productionem ab ipso producente, & ut existens ex vi primae actionis esset prius, ut verus existens ex vi secundae esset posterior. Sed Contra, quia sic per primam actionem supponitur esse in rerum natura, ergo implicat substantialiter repro- duci per secundam, quia huc secundae terminus a quo assignari non possent, scilicet non esse rei, cum supponatur esse ad primam productionem, nec dicere valet, terminum a quo fore non esse rei productionem, quia sicut hoc esse secundum habitum per secundam productionem non esset a primo esse diversum secundum rem habito per primam, ita hoc non esse secundum nequit esse diversum a primo non esse, nisi secundum modum, quae diversitas non sufficit ad novam productionem substantialem, ut in suis in lib. de Gen. nec ad salvandam contradictionem, quod dem simul esset, & non esset. Nec etiam sufficit ad salvandam contradictionem de prioritate, & posterioritate eiusdem rei cum seipsa, licet enim a dno prima, quia intelligitur res existere est vi alterius causae, sit prior, quam

secunda actio, quia intelligitur de novo a seipsa pendere, & inter illas duas actiones concipere possimus ordinem prioris, & posterioris, & per consequens rem, ut productam per primam actionem esse prius seipsa, ut producta, vel conservata per aliam; tamen tota haec prioritas vertatur inter ipsas actiones, non inter eandem rem cum seipsa, quia cum res producta, & conservata per illas actiones diversas sit omnino eadem in se etiam ratione, non potest intelligi, quod sit prius seipsa a parte rei, prioritas enim realis intelligitur est ad aliud; & quando dicimus, causam naturae praecedere effectum, non solum intendimus prioritatem ad actionem ad effectum, sed praesertim intendimus ipsam causam secundum suam entitatem ad effectum, ut potest dici deus.

24. Quarto ex hac doctrina non parum infirmantur praecipua nostrae fidei dogmata, nimirum quod Deus sit improductus, quod una Persona divina procedat ab alia, ut Filius a Patre, & non a seipso, possent enim aliquis dicere, Deum ut praesentem in uno esse independentem ab alio posse esse principium productionis, quae iterum accipiat idem esse seipso, atque ita rueret ratio Ang. 1. de Trinit. cap. 1. qui hac ratione probat, Deum esse ingentum, quia nihil potest generare seipsum, pollet enim quae dicitur, Filium, ut procedentem a Patre, & ut praesentem in suo esse accepto a Patre per generationem, posse esse principium generandi de se ipsum. Respondet Amicus, negando utraque consequentiam, nec Deus est capax casualitatis passivae, nec Filius est capax alterius generationis ab ea, quam nunc terminat, est enim terminus illius totalis, & adequatus. Sed contra, quia protervum dicere possit ex doctrina Adversariorum, quod licet Deus non sit capax casualitatis passivae ab alio, quia est primum ens, tamen est capax productionis passivae a se ipso, atque ita dicitur productus a se, licet improductus ab alio, & similiter dicit, quod licet Filius sit terminus ad quem paterna generatio, quatenus illa ad alium Filium extendit, negat, adhuc tamen esse potest terminus generationis, quia se ipsum producat, male quoque ex productione in divinis probatur relatio distinctio personarum, possent enim in divinis dicere, quod secunda Persona non est realiter distincta a prima, sed eadem a de ipsa genita, quia nimirum Pater non sit productus ab alio, poterit tamen dici productus a se ipso, & quatenus improductus, dici Pater, quatenus productus, dici Filius.

Poftermo tota haec opinio fundatur in ruinoso principio, quod nimirum idem effectus, possit terminare duas causalitates totales per potentiam Dei, cuius implicanciam ostendimus quae seq. Accedit quod illa secunda actio, ex vi cuius res existit dependet a seipsa, non elset actio adequata respectu effectus, ut isti praetendunt, quia actio adequata dicitur illa, ex vi cuius nulla alia intellecta terminata ad eandem effectum potest poni sufficienter effectus a parte rei, at ita secunda actio non est talis cum necessario praesupponat rem eandem existere ex vi alterius causae, ergo illa actio de se ipso concepta non est ad quata, quia per illam solum nunquam potest sufficienter effectus.

25. Inoppositum obicitur 1. probando, idem posse se ipsum producere etiam secundum primam existentiam, & productionem de potentia Dei absoluta; inter producents & productum non esse necessaria distinctio realis ex parte principii formalis, & Quo, ergo neque est necessaria ratio principii Quod, saltem de potentia Dei absoluta, patet antecesser ex divinis Productionibus, ubi principium Quo producenti est natura, in qua non distinguitur producto. Probat ut conseq. quia producentis, & forma; quia producents producit, eadem est relatio ad productum, ut colligitur ex 2. Phyl. 31. & 5. Met. 2. ubi vult Arist. quod ad idem genus causae, & principii pertinet ars, & edictor.

Resp. Scotus 1. d. 7. quoniam inf. Z. concessio antecedit, cum sua prob. in divinis, negando conseq. inde deductam, nam quavis hi terminus formalis non producat de novo in supposito producto, sed ei a producente communicatur idem numero, quem in se praesebat, tamen quia nihil communicat sibi ipse id, quod habet, ideo supposito, quod communicat naturam, distinguitur a supposito, cui communicatur, sed in creatis non solum necessaria est realis distinctio inter producents & productum, ut Quod, licet etiam ut Quo, seu inter principium formale, & terminum formalem, quia in generatione creata terminus formalis habetur in producto per veram productionem, & non per simplicem communicationem ab alietate naturae, & ita loquitur Philosophus loc. & hac de causa potest utique essentia divina in ratione principii formalis in Patre praecedere se ipsum in Filio, ut terminum formalem, quia communicatum praesentem esse potest communicationi, non sic productum productioni, ut patet Basol. 1. dist. 7. quaestio. un. in fine.

26. Secundo si aliquid oblatet, quod nihil se ipsum producat, maxime foret, quia ad efficiendum requiritur existentia efficientis, sed haec non debet praecedere actionem, & effectum, sed sufficit, quod sit in eodem instanti cum actione, & effectu ipso, unde in eodem instanti dabit, & recipiet existentiam a se ipso. Confirm. quia etiam praerequiratur prioritas naturae, haec tamen non tollit ab actione, quia sit prima productio effectus, nam adhuc in hoc in instanti verificatur, quod traducitur de non esse simpliciter ad esse simpliciter.

Resp. ad minorem quod licet existentia causa non debeat praecedere effectum ordine durationis, debet tamen praecedere necessario ordine naturae, qui consistit in dependentia huius ab illa: implicatur autem, idem esse prius, & posterioris se ipso etiam natura implicat,

placet, esse dependens, & independens a se ipso; nec sufficit dicere, esse dependens, ut producents, & esse dependens, ut productum, cum enim causa, & causatum essentialiter includant illa praedicata repugnantia respectu eiusdem, scilicet esse prius, & posterioris; dependens, & independens, plane producents, & productum respectu eiusdem ita repugnant, sicut effectus prius, & posterioris, & independens, & dependens. Ad Confirm. concedi potest totum, sed negamus in eo instanti posse illum influxum ab eodem exerceri respectu sui ipsius.

27. Probat Amicus, posse idem se ipsum producere per modum secundae productionis, quia hic nulla est repugnantia ex parte causae, vel ex parte effectus, vel modi agendi; non primum, quia supponitur causa habere existentiam necessariam ad actionem ex vi suae causae; non secundum, quia terminus per potentiam Dei est capax duplicis influxus totalis, quae sicut existens ex vi unius causae potest recipere influxum ex vi alterius, ita & a se ipso; non tertium, quia in eodem instanti temporis potest, ut existens per primam productionem, res dici prior se ipsa, ut producta per secundam. Resp. repugnantiam esse, quia idem effectus non est capax duplicis influxus totalis, & quando effectus non est capax, potest hunc influxum a se ipso recipere, quia nihil sibi ipse realiter praesupponit, ut iterum a se ipso recipiat illud idem esse, quod habuit ab alio.

28. Quarto omnes producents primario intendit effectum producere sibi similem, & secundario a de distinctum, ergo ex vi productionis non repugnat inter causam, & effectum a similitudine identica sine ulla distinctione a parte rei. Nec respondet valet, intendit distinctionem effectus saltem secundario, quia hoc intantum verum est, quatenus naturaliter idem non potest producere se ipsum, at hic est sermo de potentia Dei absoluta.

Respond. saltem secundario semper intendi distinctionem inter producents, & productum, ut Quod, etiam ubi terminus formalis habetur in producto per simplicem communicationem ut est in divinis, quia nihil sibi communicat, quod habet, in creatis vero ubi terminus formalis habetur per productionem, non solum est necessaria distinctio inter producents, & productum ut Quod, sed etiam ut Quo, & hoc non tantum iuxta communem naturam, sed etiam ex absoluta rei necessitate, quia in creatis producents, & productum nequeunt per quatenusque potentiam convenite in eandem numero naturam, & hoc solum cernitur in divinis, ubi natura est infinita, communicata, non producta. Accedit hoc argumentum aequo probato, quod idem potest se ipsum producere in prima productione, quod non concedit Amicus, &c.

29. Quinto tandem obicitur, Tum quia potentia activa, & passiva in eodem non repugnant respectu eiusdem, quia idem potest esse in potentia formalis, & adu virtualis, ut supra Scot. docet ergo sic etiam in proposito, Tum quia finis est causa formae, quae producat ab agente, & tamen non distinguitur ab ipsa forma, quia ratione dixit Aristot. 2. Phyl. 70. hinc, & formam coincidere in idem numero; Tum tamen quod ait Arist. 2. de Animi. 47. quod licet idem nequeat generare seipsum potest tamen conservare.

Respond. ad primum ex Scot. 2. dist. 25. quaest. un. l. concedendo assumptum, & negando consequentiam, si per potentiam adivam intelligatur transmutativa, & per passivam intelligatur subiectiva, quia sic sunt relationes importantes dependentiam accidentalem inter adivum, & passivum, quae utique non repugnant in eodem subiecto, quia idem potest esse in se per se, sed in eodem accidentem, & sic accidentaliter a se dependere, at negatur assumptum, si per potentiam adivam intelligatur productiva, & per passivam obiectiva, quia terminus existens in potentia obiectiva necessario supponit in esse suam causam, & in creatis sunt relationes importantes dependentiam essentialiorem inter adivum, & passivum. Ad secundum conceditur totum in causa finalis, quia non est vera, & realis causa physica, ad tertium loquitur ibi Aristot. non de conservativa propria, quae exercetur per verum, & continuum influxum in rem conservatam, sed de conservativa improprie dicta, & indirecta, quatenus a substantia dimanant dispositiones quae sunt, & accidentia, quae ipsam tenent, impediendo actionem contrarii per resistenciam, de hoc vide, quae diximus disp. 5. de Gener. & Cor. quaest. 8. num. 24.

A. R. T. I. C. U. L. U. S. II.

Conferuntur causa cum suis effectibus quoad prioritatem, & perseverantiam.

30. Circa prioritatem possunt causae cum suis effectibus comparari tum ordine temporis, tum ordine naturae: possunt autem causae, & effectus dupliciter considerari, vel formaliter quantum ad ipsas formales relationes, secundum quas sunt correlativa, vel materialiter quoad entitates scilicet in primo sensu causam, & effectum esse similes, eodem tempore, ut docet Aristot. 2. Phyl. 37. & 5. Metaph. cap. 2. dum ait, causam in actu, & effectum in adu simul esse, ubi per causam in adu intellexit causam in adu causantem, & effectum adu terminantem influxum causae, sed etiam natura, quia peculiaris proprietates relativorum est, quod relativa ut sic, sint simul

natura, ad quam similitudinem eam dum conditiones exigantur ex Arist. in Postpradicationibus cap. 3. Una, quod quae sunt simul natura, convertantur secundum similitudinem consequentiam, quae sola non sufficit, quia ita se habent subiectum, & passio, & tamen subiectum est prius natura passione, & ideo alteram subdit Arist. quod nimirum neutrum sit causa alterius; optima ratione causa, & effectus quoad denominationem relativam censeri debent simul natura, quia sub tali ratione posito uno ponitur, & reliquum, & comparando ipsas relationes inter se una non causat aliam, sed est entitas absoluta effectus, quae sequitur ad virtutem absolutam causae.

Difficultas igitur est de causa, & effectu materialiter consideratis, nam si necesse, quod causa secundum entitatem suam absolutam antecedit effectum duratione, ut effectus possit, & debeat sibi attribui in ratione causae, an prius ad hoc sufficiat sola naturae prioritas, quae stat cum similitudine temporis: Thomae negantes, Angelos posse peccare in primo instanti videtur exigere prioritatem durationis, nam ut refert Scot. 2. dist. 25. quaest. 2. §. Respondet primo, &c. praesertim hanc eorum sententiam fundant in ista propositione, quod omnis operatio, quae simul incipit cum esse rei, est effectiva a causa producente rem in esse, quod probant exemplo lapidis, quia descensus gravis simul incipit cum esse eius, ideo descensus ille causatur a generante grave; & praesertim in causis liberis talem prioritatem temporis exigunt Nominales negantes, voluntatem esse liberam eo instanti, quo operatur, & volunt dici liberam, quatenus ante instanti operationis poterat illam elicere, & non elicere.

30. Dicendum tamen est, prioritatem durationis in causa ad suum effectum non esse necessariam, sed solum prioritatem naturae, haecque solum sufficere, ut effectus est tribuatur in ratione causae. Est Scot. 2. dist. 2. dicit, §. Tenent, &c. ubi ait, quod *autem causa, in quantum praecedat effectum durationis, sed est causa, in quantum praecedat effectum naturae*, quod prius de causa libera docuerat 1. dist. 39. sub E. & repetit 2. dist. 5. quaest. 2. supra C. & in 3. dist. 18. quaest. un. K. & alibi saepe, quem omnes sequuntur Recentiores, Averl. quaest. 16. sect. 1. Hurtad. disp. 6. Phyl. sect. 6. & 7. Amic. tradit. qu. 5. dub. 1. & 2. art. 3. Suar. disp. 26. Metaph. sect. 2. & alii passim, qui notant utique contingere posse, ut experientia docet, quod causa secundum entitatem suam praecedat tempore entitatem effectus, immo in aliquo casu id esse necessarium, si verbi gr. effectus, effici debeat per actionem successivam, tunc enim necesse esse, quod causa praecedat in aliquo instanti temporis, necesse illi accidit in ratione causae, sicut meret accidit, quod causat in instanti, vel in tempore, quia ad rationem causae sola sufficit prioritas naturae.

Probat autem quoad primam partem ex Scot. cit. Tum quia causa non est causa, nisi eo instanti, quo causat, antea enim erit tantum causa in potentia, ergo in ratione causae non exigit prioritatem temporis, Tum quia si ponamus voluntatem creatam habere esse tantum in uno instanti, posset pro eo instanti elicere adum liberum, & ita fuisse de actu divinae voluntatis, quo in instanti aeternitatis Petrum praedestinavit, ergo ut voluntas dicatur causa libera, non oportet, quod tempore praecedat actum suum, non enim modo est contingens causa, quia praesentebat ante illud instanti, in quo causat, & tunc ut praesentibus ponit causae, & non causatur, quia sicut hoc ens, quap'o est, est necessarium, vel contingens, ita causa, quando existit, tunc dicitur causare necessario, vel contingenter; Tum tertio voluntas in primo instanti, ut prior natura suo actu ita contingenter elicet adum suum, sicut si per diem praecessisset actum efficientem, ergo per solum naturae prioritatem in eodem temporis instanti salvatur in voluntate ratio causae, & causa libera; Tum quarto, quia sic etiam res esse habet in causis naturalibus, nam si Deus crearet, vel agens creatum generaret solam substantiam ignis, illa haberet in se causalitatem respectu quantitatis, & caloris, un. eum eodem instanti temporis, in quo esset secundum substantiam, esset quantus, & calidus, quavis non in eodem instanti naturae, posito etiam, quod ignis uno tantum instanti existeret, & de facto ita resultant in rebus proprietates, & connaturales earum affectiones, in eo nimirum prioritate instanti, quo ipse in laeum procedant; Tum denique quia illud necessarium, & per se est supponendum in causa, quod exigitur ad producentem effectus, sed ad hoc sufficit, quod causa existat in eo instanti, quo ipse producit, ergo existentia causae ante illud instanti prorsus per accidens se habet ad hoc, ut causa dicatur.

31. Quoad alteram partem, quod nimirum causa sit necessaria prior naturae effectus, probat Hurtad. loc. cit. cum Vasq. 1. part. disp. 267. num. 3. quod ex Aristot. 3. Metaph. cap. 1. prius natura dicitur, a quo non convertitur subsistens consequentia, quod nimirum esse potest sine aliis, sed alia non sine ipso, sed ab existentia causae non valet consequentia ad existentiam effectus, quia causa est separabilis ab effectu, valet tamen e contra, ergo, &c. Sed ut bene notat Amicus, haec probatio non valet, quia licet prioritas secundum naturam consequentiam sit versus quendam modum prioritatis ab Arist. recentibus in Postprad. c. 2. & ab eodem 5. Met. c. 1. appellatur mo'us prioritatis secundum naturam, de hoc enim loquitur ibi, ut notat Scot. in eam textum, tamen confundi non debet cum alio

& 5. Met. c. 2. exemplo nauis, qui per praesentiam est causa salutis per se, quia per artem suam potest operari salutem nauis, per absentiam vero est causa per accidens nauis: licet Suarez disp. 26. sect. 6. & Auerl. q. 16. sect. 2. velit, nauam esse per se causam contrarium, quatenus ex sua libertate potest alistere, aut recedere a nauis, unde dicitur Aristot. exemplum pertinere ad causam liberam.

40. Causam vero liberam unanimes inquit omnes se ipsam determinare ex sua libertate ad certum actum in specie, v. gr. ad amorem, vel odium, ad volendum, aut nolendum, idque intelligi debere etiam post omnibus conditionibus necessariis, & praerequisitis ad operandum, & in hoc distingui a causis naturalibus, ita Suarez & Auerl. cit. & sequitur Amic. tract. 14. q. 9. & colligitur ex Arist. 9. Met. text. 3. ubi ait, potentiam rationalem posse esse principium effectuum contrarium, irrationalem vero unum tantum. Sed hoc absolute intelligendum non est, si teneamus, bonum esse non posse, nisi obiectum amoris, & malum odii, nam eundem a talibus obiectis necessitate determinationem ad effectus contrarios causa naturalis a libera fecerit non valebit in universum, sed tantum circa quaedam obiecta, quae bonitatem habent admixtam alicui imperfectioni, aut malitiae verae, vel apparenti, nam circa talia obiecta voluntas est libera, etiam libertate contrarietatis, & specificationis, id est ad oppositos actus, velle, & nolle, & in hoc sensu intelligendus est Philof. cum 9. Metaph. text. 3. penes indifferentiam ad contraria potentiam rationalem ab irrationali fecerit.

Absolute igitur loquendo, & in universum, causa liberè discerni debet a naturali per indeterminationem ad contradictoria, scilicet ad agere, & non agere, postis enim omnibus necessariis, non requisitis ad agendum, voluntas potest agere, & non agendi, ac causa naturalis remanet proflus determinata ad alteram contradictionis partem, scilicet ad agendum, & penes hanc indifferentiam contradictionis nimirum essentialiter distinguit Arist. 9. Met. text. 18. potentias rationales ab irrationalibus, quod ille, postis omnibus requisitis ad agendum, possunt operari, & non operari: ad istas, postis omnibus requisitis, nequeunt non operari, indeterminationem igitur ad contradictoria, non ad contraria est illa, quae essentialiter, & in universum distinguit causas liberas a naturalibus, ita docuit Scot. 1. d. 1. quae 4. ad 3. & 4. dil. 12. quae 3. M. & quol. 18. art. 2. quibus in locis tradit ex professo hanc doctrinam, & idque totum accurate notavit Lieb. 1. d. 6. qu. 2. §. *Nulla libera est.*

41. Circa determinationem causarum ad certos effectus in individuo consentiendi, sumendam esse a circumstantiis, & conditionibus individuantiis obiecti, & dispositionum, ignis v. gr. circa hoc lignum, hoc loco, & tempore sibi approximatum non potest, nisi hunc numero inducere calorem, & materia sic, & sic disposita non potest ab hoc agente, nisi hanc numero formam recipere, nec forma aliam numero materiam informare, ita indicavit Fonseca 5. Metaph. cap. 2. quae 14. sequitur Franciscus de Rancosis in Physica sect. 3. de concursu Dei cum causis secundis quae 10. 3. proposition. 2. & Fabri inclinat 1. disputat. 54. numer. 48. & enixè tuetur Valquez tom. primo in 3. part. disp. 74. cap. 8.

Opposita sententia, causam scilicet secundam tam naturalem, quam liberam determinari ex concursu primae ad singularitatem actus, est communis, quam docuit Rubion cum ceteris Nominabilibus 2. d. 34. quae 2. in corpore quae 1. idem sentit Bassol. 4. d. 43. quae 1. Tatar. in praedica. c. de oppositis, §. *Totum sciendum est.* ubi inquit, non posse naturaliter eundem numero effectum redire, quia de lege ordinaria nunquam Deus eundem numero praestat concursum, P. Vulpes tom. 1. p. 2. disp. 5. art. 3. nu. 11. & disput. 7. art. 5. & videtur sententia Doctoris 4. dist. 43. qu. 3. ubi inquit, quod quantum est ex parte naturalium causarum, possent interdum redire eundem numero effectus, quia multae combinationes causarum possunt naturaliter iterum poni, unde quod non redeant, videtur secundum ipsum in divina voluntate redundare, habere, hanc sequuntur communiter Recentiores, & Avera quae 16. sect. 2. Suarez disputat. 31. Metaph. sect. 3. numer. 34. Conimbr. 2. Phys. cap. 7. qu. 15. Hurtad. disput. 10. Phys. sect. 4. & alii passim.

42. Dicendum igitur est cum hac posteriori sententia, quae est communis, & Scoti principii conformior, quod cum causa creata, quantum est ex se sit indifferens ad producendum in hoc tempore, & loco cum omnibus aliis circumstantiis in hoc subiecto varios effectus numero distinctos, determinat a Deo, ad certum quandam singularem effectum producat. Concluf. est Scoti, & Scotif. loc. citat. & Prob. 7. ex P. Vulpes cit. quia causa naturalis vobis sub requisitis ad agendum considerata est indifferens ad plures effectus numero producos, quia haec ad agendum requisita dicunt determinatum ordinem ad unum effectum specie, non autem numero, ergo talis determinatio in concursu diuini per se primo reuocanda est tanquam in causam propinquam, & proximam. Confirm. ex Rubione, quia licet causa naturalis sit determinata ad agendum certum effectum in specie, ut ignis ignem, non tamen individuum, ergo licet ignis non indiget aliquo determinante ipsum ad producendum ignem, indiget tamen aliquo determinante ipsum ad certum, & determinatum individuum producendum, non enim magis hic ignis producat nunc istum

ignem, & postea alium a priori distinctum, quam e converso, & ita, vel utrumque simul producat, vel neutrum producere potest. Accedit ex eodem, quod nisi ita dicamus, nulla videtur assignari posse ratio, quare eadem res corrupta non possit naturaliter reparari, cum enim ignis iste corruptus non magis sit nihil, nec impossibilis, postquam corruptus est, quam fuerat, antequam esset ab alio igne productus, non minus nunc est in potentia materiae, & virtute agentis, quam antea, planè si idem ignis applicetur eidem materiae, non videtur quare eundem ignem reproducere nequeat, nisi quia prima causa non vult coagere secundam ad eundem effectum numero, nisi semel, & haec est ratio, quare Sol quotidie idem lumen in universum non producit, & intelligentia eundem motum in Caelo.

43. Respondent, indeterminationem effectus prodire ex variis circumstantiis occurrentibus, quia nimirum agens agit in hoc subiectum hic, & nunc, ex quibus determinatur illimitatio virtutis agentis ad unum numero effectum. Contra haec limitatio in primis agens ex parte subiecti provenire non potest, nam sicut agens, v. gr. ignis, est de se indifferens ad unum, vel alium calorem numero producendum, ita est contra subiectum v. gr. aqua est de se indifferens ad recipiendum hunc, vel illum numero calorem. Nec provenire potest haec limitatio ex parte loci, quia locus non est causa activa caloris, nec determinativa ignis ad hunc calorem producendum, aut neque ad recipiendum, quia successivè in eodem loco idem ignis producit in eadem aqua calorem numero diverso, & idem numero calor in eadem numero aqua potest replicari a Deo in alio loco. Nec provenire potest ex parte temporis, quia tempus est omnino extrinsecus effectui, nec aliquid imprimere videtur in causam, vel in effectum, non dum agens eodem tempore applicata producat diversum effectum, & cum effectus, qui nullum proflus sibi determinat certum tempus, & indifferens existeret possunt, & proci in hoc, vel illo tempore, ut notat Doctor cit. sub E. sic Christus fuisse idem, qui nunc, si in ventre Virginis fuisse in uno instanti conceptus prius, vel posterius, quam fuerit de facto; idem esset mundus, si per annum prius, vel posterius fuisse productus, quam de facto fuerit; idem denique loqueretur Angelus a Deo productus mente Martio, vel Augusto, & fluitur proflus foret alterere oppositum, ne dicamus erroneum, quod si negaretur eundem esse Angelum mente Martio productum, & Augusto, tunc ut ait Hur. §. 67. distinguendi forent Angeli, sicuti fructus in veros, & autumnales, vel aethivos, nam alii fructus Angeli, qui non perirent produci, nisi vere, & alii nisi aethive, alii nisi autumnali.

44. Respondent, quod licet nulla singularis causa, aut circumstantia petat determinatè hunc effectum, sed omnes sint indifferens per se sumptae, tamen tota collectio illarum petit determinatum effectum; Contra, si nulla singularis causa, aut circumstantia petit determinatum effectum, ergo una alteri conjuncta nequit eam determinare, ergo tota collectio illarum ita manet indeterminatione ad singularitatem effectus, sicut singularis per se sumptae. Probatur consequenter a pari, quia sicut ex multis universalibus, licet fiat aliquid minus universale, nunquam tamen fieri potest aliquod particulare sine haec eitate, ita in proposito, &c. Accedit, quod omnis, aut saltem aliqua combinatio causarum secundarum potest naturaliter iterum poni, praeteritum in effectibus, qui non dependent directè a tempore reali, ut est motus Caeli, qui a tempore non dependit directè, cum ipsemet fiat formaliter tempus extrinsecum reale mensurans motus inferiorum, imò de facto hoc die est idem Angelus, qui movet Caelum, est idem Caelum, quod motum suscipit, est idem locus, in quo fit motus, cur igitur Caelum hoc numero motu voluitur hodie, & non motu eterno, vel crastino? Nec; dicas, id esse, quia hodiernus motus dependit ab hoc numero tempore, imaginario, quia cum tempus imaginarium nihil sit, non videtur, quomodo determinare possit causas ad unitatem numeralem effectus, talis enim determinatio est quae reale, & non imaginariam.

Secundo haec eadem determinatio ad virtutem naturalem effectus per concursum primae causae necessaria etiam est in causis liberis, tum quia rationes allatae de naturalibus eodem modo concludunt de liberis; tum quia experimur, nos non esse liberos ad eliciendum potius hunc actum numero, quam alium circa idem obiectum, quia enim de ex se sit a nobis consultatio, vel deliberatio, quatenus agnoscimus rationes individuales eorum, ad hunc ergo unum numero agendo determinatur a Deo sicut determinatur aliae causae naturales; tum tandem quia hoc factis confentaneum est divinitatem, & providentiam, quod sicut ab aeterno decrevit in tali rerum serie, & circumstantiis me volitorem obiectum, decrevit quoque simul me volitorem per talem numero volitionem, alioquin distinctè non videret actum a me in tali tempore, & loco eliciendum.

45. In oppositum Obiicitur 1. Tum quia Aristot. 2. Phys. 38. effectibus in genere assignat causas in genere, & effectibus singularibus eas singulares. Tum 2. quia causa secunda propria actione attingit effectum secundum omnem eius formalitatem etiam individuum; ergo eius actio est determinata est ad hunc numero effectum. Tum 3. si causa est indifferens ad unum effectum, erit etiam indifferens ad infinitos, quod repugnat videtur eius virtuti finitae. Tum denique si habere vim ad plures numero effectus, posset quoque effectum iam praeteritum reproducere, nam habet virtutem ex se indifferenter ad omnes, ex quo sequitur, posse eundem hominem decidere semen idem, & dif-

& disponere materiam ad finem anione filii mortui, atque ita ad eius suscitacionem virtute activa cooperari.

Respond. ad primum sententiam Aristot. ex ipso contextu colligi, aut enim quod sicut secundum rationem generatam assignatur causa, & effectus, ut flaturus flatur, ita etiam assignari debent secundum rationem individualem, ut hic flaturus huius flatur, non quia haec flatur determinatè praecise hunc flaturum, vel e contra, sed cum actiones sint singularium, non potest hic artifex efficere, nisi flatum singularem, non tamen determinatè hanc, vel illam. Ad secundum attingit utique causa secunda per suum concursum formalitatem etiam individuum effectus, sed non nisi quatenus eius concursus ex se indifferens ad plures numero effectus diflundim, determinatur ex conjunctione cum concursu primae ad hunc numero effectum. Ad tertium causa secunda est indifferens ad infinitos numero effectus finitatemque, non quidem collectivè, sed divisivè, & successivè unum post alium, quod non est inconveniens, quia unus effectus non postulat maiorem virtutem agentis, quam alter, sed ea esse sufficit ad singulos ponendos successivè.

Ad quartum non potest referri ad causam secundam effectus iam praeteritum, quia ut supra diximus, decrevit Deus non concurrere ad unum, & eundem effectum, nisi semel, ut contingit varietas individuorum in universo, unde repugnantia non est intrinseca ex causalium, & effectuum naturis exorta, sed ex decreto Dei extrinseco: hinc Scot. cit. §. De secundo art. 5. con. cedit, possibile esse naturae reducere corpus mixtum idem animae susceptivum, sed inquit, non esse possibile reducere idem eodem modo, quo fiet in die Iudicii, in quo illico tota corpora extrahentur ex animalibus, ex terra; & tot milia animarum infunderentur in ea, totque homines sine concursu maris, & formae reproducentur, ex quibus capitibus miraculosa erit resurrectio mortuorum, & virtutibus naturae impossibilis.

46. Secundo obijcit, quod ita dicendo, laeditur libertas in causis liberis, quia non solum est libera voluntas ad actum in specie, sed etiam in individuo, non enim solum est libera voluntas ad amandum, & non amandum, aut odium habendum, sed etiam ad amandum hoc amore ita intenso, sic arguit Vals. loc. cit. Addit Franc. de Rancosis, quod si ad quamlibet actionem in particulari, & in individuo Deus determinaret causam secundam, eam pariter ad actus malos in particulari, & in individuo determinaret v. gr. ad hoc in particulari homicidium, quod impium est. Denique ex eodem concursu Dei, cum causis secundis exhibet est uniformis, nam Deus unolimitè eum operatur, ut docet Dion. 4. de Divin. nom. ergo sicut diversitas specifica effectuum futurorum ex concursu causae secundae, qui determinat concursum primae quoad speciem causae, sic etiam diversitas individualis ex parte causae secundae cum his, vel illis circumstantiis positae sumi debet, nam proflus implicat, causam primam determinari a secundam ad speciem actus, & postea ipsam determinare secundam ad indeterminationem, planè si concursus Dei est determinatus quoad individuum, erit quoque determinatus quoad speciem.

Resp. negando assumptum, in nobis enim nulla alia solet poni libertas, quam specificacionis; quae est ad oppositos actus, & exercitii, quae est ad actum, & suspensionem actus, nec ulla ulterior ponitur libertas ad eliciendum potius hunc numero actum, quam illum, ad probat, dicimus, ideo nos liberè amare, hunc numero actum, per illum ita liberè amare, ut eum suscipere possimus, & non quia alium consilium sine determinatione primae causae elicere valeamus; neque per hanc determinationem cogimur ad hunc numero actum amoris eliciendum, quia cum tali determinatione fiat libertas exercitii, sed supposito, quod aliquem actum sic intenfum elicere velimus, cogimur ad hunc numero actum eliciendum, & non illum ex vi talis determinationis, quae proprie non est coactio, quia non est in nobis libertas ad hunc, vel illum actum in individuo; id est adhuc vel illum amorem circa idem obiectum.

47. Ad secundum determinat Deum actum illum in individuo, quod ad entitatem, non quoad malitiam, nam in ordine ad istam permissivè se habet, neque ob id dicitur causa peccati, quia peccatum est peccatum reiplicat modum, non peccaminosè oritur alicuius, sicut vitalitas formaliter reiplicat modum vitaliter producenti actum, vel tendendi in obiectum, ut notavit Hurtad. cit. §. 72. actus autem malus in individuo non oritur a Deo modo peccaminosè, & imputabili, quia Deus non tenetur dare rectitudinem actui, sed sola voluntas creata, & si actus non elicitur rectus, id voluntati divinae imputari non debet, quia per ipsam non fiat, quod eliciatur actus, quicquid enim Deus dat antecederet, daret etiam consequenter, nisi humana voluntas obviaret, ita docuit Scot. 2. dist. 37. T. quem sequitur Rubion. dist. 34. quae 1. propè finem, de quo susius agere spectat ad Theologum.

Ad tertium concursus Dei materialiter inspectus non solum est uniformis, sed unus, & idem numero ad effectus, quantumvis speciei diversos, quia est simplicissimus adus divinae voluntatis, vel virtualiter tamen est multiplex ob suam illimitacionem pro effectuum diversitate, neque indiget determinari ad hunc, vel illum effectum specie a concursu causae secundae, nam sicut Scot. 1. dist. 35. quae 1. unic. ad 3. princ. loquens de divina effluvia inquit, quod non indiget determinari, ut sit distincta ratio intelligendi hoc, vel illud ens creatum, quia eadem ratio intelligendi illimitata potest esse propria ratio intelligendi quodcumque eorum, ad quem

quae est illimitata, sicut si esset limitata ad unum tantum, in eodem modo dicimus de concursu divino; Et verissimum est, quod qui ponunt concursum Dei indeterminatum quoad speciem, & individuum, magis consequenter loquuntur, quam qui illum ponunt determinatum in individuo, & indeterminatum in specie; planè haec est manifesta repugnantia, quam frustra evadere conatur Hurtad. cit. §. 62. & 63. ubi distinguit de specie ut contrahitur singularitate ad compositionem individui, vel secundum suam rationem communem praecise, & in primo sensu concedit, concursum primae causae esse determinatum quoad speciem, quia omnes gradus superiores sunt a parte rei idem cum individuatione, non autem in alio sensu, immò sic determinari a concursu secundae, non autem eadem a Deo procedens ab igne, & a Deo tantum dicitur calor calorem, ut velic cum eo concurrere ad calefaciendum.

Hec ipsa respon. convincit Hurtad. nam si concursus Dei est terminatus secundum speciem, ut contrahitur ad singularitatem, quia a parte rei gradus superior est idem cum inferiori, planè concedit id, quod contendimus, concursum nempe Dei esse a parte rei determinatum, ut exhibetur causis secundis, tam in specie, quam in individuo, quod vero sit indeterminatus secundum speciem, ut est conceptus communis ab indivisiis praecise per intellectum, parum refert, quia loquimur de concursu Dei, ut est a parte rei, & ut attingit effectus causarum secundarum, non autem secundum nostrum considerandi modum; actio, autem, quam cum igne concurrat, dicitur calefactio, quatenus est ab igne, & non a Deo, non quia concursus ignis determinet concursum Dei, sed quia actio semper sumit denominationem a causa propinquiore, quae assimilatur effectui formaliter, & non a remotiori, quae assimilatur tantum virtualiter, ut notat Doctor 1. dist. 3. quae 7. sub Aa.

QUESTIO III.

Ubi comparantur effectus cum suis causis.

48. Pro complemento huius disputacionis conferendi sunt tandem effectus cum suis causis, & quoniam in ista collatione multa examinari possent scitu digna, duo tamen sunt, quae praecipue determinent, ita quod, qui ab una producat, non poterit ab alia etiam consilium formaliter, si est univoca; vel virtualiter, si est aequivoca, & sub eisdem circumstantiis produci, an potius poterit in eisdem circumstantiis indifferenter a qualibet consilium produci. Alterum est supposito, quod divisim possit esse idem effectus a pluribus causis consimilibus, & totalibus, non etiam possit esse conjunctim ab utriusque.

ARTICULUS I.

An idem numero effectus possit produci a pluribus causis totalibus ejusdem generis, & ordinis diversis.

Proponitur quaesitum de identitate effectus numeralis, quia quantum ad speciem concedunt omnes, posse eundem effectum a pluribus causis etiam genere differentibus produci, ut verb. gr. eundem calorem ab alio calore, ab igne, a Sole, a motu &c. quod non solum conceditur in genere causae efficientis, sed etiam in aliis generibus, nam eadem materia subijcitur formis specie diversis, & idem opus efficitur ob varios fines. Proponitur etiam quaesitum de causis secundis eisdem ordinis, & totalibus, nam pariter concedunt omnes, posse Deum producere eundem numero effectum a causa secunda sibi subordinata productibilem, quia continet eminenter, non solum perfectiones específicas, sed etiam individuales causarum secundarum. Et quoniam quaesitio examinari possit de causis secundis in quolibet genere causae, nos tamen tractabimus solum de causis extrinsecis, praeteritum efficientibus, nam si loquamur de intrinsecis, certum est, quod hic numero effectus harum causarum intrinsecarum, v. gr. compositum ex hac materia, & forma, non potest idem numero esse ab aliis causis intrinsecis; tum quia unitas numeralis effectus pendet ex unitate causarum intrinsecarum, ut docet Scot. 2. d. 20. qu. 2. sub C. tum quia causae intrinsecae concurrunt ad suos effectus, communicando, & exhibendo se ipsas, ergo sicut una causa non potest esse realiter idem cum alia causa, & quae realiter distinguitur, ita hic numero effectus, cum includat hanc numero materiam, & formam, & non aliam, non poterit esse effectus alterius materiae, & formae. Et demum intelligitur quaesitio non solum de causis univocis, & formaliter consimilibus, sed etiam de aequivocis continetibus in se virtualiter totam speciem alicujus effectus, unde non solum quaeritur, an ignis hic, & non productus ab hoc igne, poterit ab alio igne produci cum eisdem circumstantiis, sed an pariter poterit produci a Sole, a siccitate, & ferro, quae sunt causae aequivocae.

49. In hac controversia tres extant sententiae, duae extremae, & una media, Prima tenet, effectum eundem numero, qui produciatur ab una causa, potuisse etiam ab alia consimili formaliter, vel virtualiter produci, praeteritum si fuisset sub eisdem circumstantiis, & fuit Scoti 2. dist. 20. quae 2. & 4. dist. 43. quae 1. a quem